Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефон: HEnderson 4-0807, 4-0237
Тел. УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI Ч. 168. TWO SECTIONS (SECTION 1) JERSEY CITY and NEW YORK, СУБОТА, 8-го СЕРПНЯ (AUGUST) 1953. ДЕСЯТЬ ЦЕНТІВ — TEN CENTS No. 168. VOL. LXI.

ПРЕЗ. АЙЗЕНГАВЕР ДОБАЧУЄ ДВІ ПЕРЕМОГИ У ПЕРЕМИР'Ї В КОРЕЇ

В ПОСЛАННІ ДО НАРОДУ ПРО ПІВРІЧНІ УСПІХИ І НЕВДАЧІ УРЯДУ, ПРЕЗИДЕНТ АЙЗЕНГАВЕР ПЕРЕСТЕРІГАЄ ПЕРЕД НЕПЕВНОЮ МАЙБУТНІСТЮ

Вашингтон. — У перемир'ї в Кореї президент Айзенгавер добачує „дві цінні перемоги": „здобувши перемир'я, ми доказали, що колективні постанови вільного світу можуть зустріти й зустрінуть аґресію в Азії — і в кожній іншій частині світу" й „ми здобули нагоду виявити, що вільний нарід може будувати в мирі так само сміливо, як він бореться у війні". Проте, президент Айзенгавер перестерігав своїх співгромадян, що „будучність, близька й далека, залишається ще повна проб і небезпек". Ці свої твердження висловив президент Айзенгавер у посланні до народу про піврічні успіхи й невдачі його адміністрації, переданому через всі радіовисильні в четвер, 6-го серпня, від год 9:30 до год. 10-ої ввечорі. Говорячи про досягнення республіканської адміністрації за час піврічного її існування, президент Айзенгавер назвав 12 ділянок, в яких досягнено відповідних успіхів та здійснено республіканські передвиборчі обіцянки й точки його програми з посланням про стан в Унії. Проте, президент рівночасно ствердив, що його уряд ще „не переміг усіх проблем нації" і що цього ніхто не міг би вимагати за такий короткий час. Все ж таки президент вважає, що за такий короткий час його уряд зробив солідний поступ в тому напрямку, щоб здійснити намічені пляни. До цих плянів і цілей президент зараховує: безпеку проти агресії й встановлення миру; створення інтегральної та успішної красної адміністрації; розбудження й піднесення творчої ініціятиви в господарстві; невпинний прогрес і постійне піднесення народнього добробуту. Найбільше уваги віддав президент Айзенгавер справам перемир'я в Кореї і взагалі Далекому Сходові, — зв'язуючи їх з оборонними проблемами в Европі і в світі, „Берлін і Корея були двома сценами, що їх обрали комуністи для брутальних актів аґресії після другої світової війни" — говорив президент, — „сьогодні ці два місця дають драматичні докази волі свобідних людей залишитись свобідними та свобідно працювати". Президент вважає, що Корея і Берлін були вистачальним доказом могутности й рішення вільного світу не тільки перемогти зло, але й творити добро. Президент Айзенгавер назвав окремо десять більших законодавчих досягнень за першого півріччя його адміністрації. До цих досягнень він зараховує: Перевірена оборонна програма для переорганізованого департаменту оборони, що працюватиме на базі менших видатків; Реорганізація низки інших урядових аґенцій; Перевірені пляни для допомоги в оборонній підготовці союзних націй; Тимчасове продовження потрібних податків; Скасування зайвої господарської контролі; Нагла допомога районам, які навістила посуха; Продовження законодавства для скріплення торговельних стосунків з іншими країнами; Подарунок збіжжя для загроженого голодом Пакістану; Пляни для відбудови Кореї; Упрощення митних процедур; Закон про допущення втікачів; Звичайні бюджетові ухвали. В своїй промові згадав президент Айзенгавер теж про поневолені народи, кажучи, що до яких спільних нарад і конференцій і не запрошувано б володарів Кремля, поневолені ним народи — як це було недавно в Німеччині — завжди дають далеко вимовнішу характеристику та оцінку для Кремля.

ГЕН. КЛАРК ПЕРЕСТЕРІГАЄ ЧЕРВОНИХ ПЕРЕД ПОРУШЕННЯМ ПЕРЕМИР'Я

Вашингтон. — Ген. Марк В. Кларк ,головний командувач альянтських збройних сил на Далекому Сході, перестерігав учора комуністів перед порушенням перемир'я в Кореї, кажучи, що в такому випадку він рекомендував би вжиття проти порушників „кожної зброї, яка стоїть до нашого розпорядження", включно з атомовою бомбою. Ген. Кларк висловив свої погляди в цій справі і в справі перемир'я в Кореї взагалі на пресовій конференції в Пентагоні, повідомляючи рівночасно про своє рішення відійти від активної військової служби. Ген. Кларк має 57 років і думає відійти від активної служби 31-го жовтня. Заявляючи, що американські суходільні, повітряні й морські збройні сили в Кореї та на Далекому Сході залишаться в боєвій готовості, ген. Кларк попередив, що „товариш", який порушив би перемир'я в Кореї, стягне на себе не тільки засуд вільного світу, але й може опинитися в обставинах війни ,в якій вже не буде дотеперішніх операційних обмежень. В своєму виступі на пресовій конференції ген. Кларк видвигнув ще такі пункти корейської війни й перемир'я: 1) Він каже, що, крім тих 3,313 американських полонених, яких подали на своїм списку червоні і яких вони готові звільнити взаміну за своїх полонених, у ворожих таборах „може бути" ще дві-три тисячі американців, про яких червоні не згадують; 2) Ген. Кларк вважає, що президент Сингмен Рі додержить свого слова й не зробить нічого такого, що могло б порушити перемир'я; 3) Альянтські збройні сили в Кореї могли б розгромити ворога і здобути повну перемогу, якби не мали операційних обмежень і поступали згідно з вимогами військової стратегії; 4) Південо - корейські війська ще не мають такої сили, щоб воювати проти комуністичних армій в Північній Кореї „на власну руку".

ГЕН. КЛАРК ПЕРЕСТЕРІГАЄ

Нова інформаційна аґенція розпочинає працю

Вашингтон. — Новостворену Інформаційну Аґенцію ЗДА вже офіційно очолив Теодор Стрейберт, який, з цієї нагоди, висловив свої погляди на діяльність аґенції. Стрейберт насамперед бажав би мати свободи дій для нової установи, а для того ця установа мусить бути звільнена від постійних на неї нападів з боку численних конґресових комісій. Підтримка громадянства необхідна для успішної праці аґенції, яка тепер не належатиме до державного департаменту і яка об'єднає чинності міжнародної інформації, що досі були розподілені між різними департаментами. Після переслухання в комісіях видатків, новий директор не вияснив своїх поглядів про фінансовий стан нової аґенції. Відомо лише, що для діяльности Інформаційної Аґенції призначено 75 мільйонів долярів, себто значно менше, ніж мала в останньому році свого існування Міжнародна Інформаційна Аґенція Державного Департаменту. Проте існує перконання, що нова установа, здобувши довір'я, зможе на черговій сесії Конґресу отримати додаткові грошеві приділи.

„Заля Нашої Історії" в горах Джорджії

Ню Йорк, Н. Й. — Чарлз Ф. Палмер, голова Інкорпорації „Заля Нашої Історії", подав до відома, що ця інкорпорація задумує вибудувати впродовж найближчих десятьох років „Залю Нашої Історії" в горах стейту Джорджія. Ця інкорпорація збиратиме датки від усіх американців у ЗДА і закордоном, щоб зібрати суму $25,000,000, за які вибудується святиню американської історії на високорівні Соснових гір, сімдесять миль від Атланти. Ця непокрита дахом заля 415 стіп завдовшки і 253 стопи завширшки матиме висоту дев'ятиповерхового будинку. На ґранітових стінах цієї залі будуть вирізьблені написи та гасла з американської історії, а також фігури визначних американців та епізоди з історії ЗДА. Залю можна буде оглядати впродовж цілого року, хоч вона не матиме даху, бо в цій місцевості дуже лагідний клімат. Історія представлена буде сценами з доби відкриття Америки та з інших важних періодів життя американського народу. До управи корпорації „Заля Нашої Історії" належать найвизначніші представники усіх ділянок американського життя, а до праці над будовою святині американської історії покликано найвизначніших істориків, скульпторів і письменників.

ЗДА Й ЯПОНІЯ ДОГОВОРИЛИСЬ В СПРАВІ ВЗАЄМНОЇ ОБОРОНИ

Токіо. — Японський міністер закордонних справ Катсио Оказакі повідомив вчора, що З'єдинені Держави Америки й Японія договорились в справі взаємної оборони та устійнили дев'ять пунктів відповідного договору, включно із стандаризацією зброї для Японії. В газетних повідомленнях сказано, що японська індустрія вже дістала замовлення на виріб стандартових американських ракетних гармат та американської малої зброї, як теж передбачається, що японська індустрія знову почне виробляти важку зброю й амуніцію. Міністер Оказакі, повідомляючи про договір в парляменті, вияснив, що головним обов'язком Японії в рямках того договору, буде зберігати внутрішній порядок і „збільшити японську оборонну силу". — Він заявив, що Японія бажає „внести в свою власну оборону та в оборону вільного світу стільки, скільки дозволяють японські господарські обмеження". Згідно з договором, Японія сама має вирішити швидкість та якість збільшення японських збройних сил. Теж, З'єдинені Держави зобов'язались поступово збільшувати кількість своїх сил в Японії. Договір включає:— згоду Японії на американську допомогу; продаж японської сировини та півпродуктів; активність розвідки; охорона військових таємниць; звільнення від податків товарів, призначених на допомогу в обороні; стандаризацію зброї та низку інших постанов.

Два мільйони харчових пачок видано в Берліні

Берлін. — Комуністи продовжують дезорганізувати харчову акцію у західному Берліні, підбурюючи західно-німецьких безробітних та пенсіонерів, що це вони мають діставати ту харчову допомогу. Більшість західно-німецьких безробітних дістала поіменно поштою запрошення з'явитися до місцевих урядів праці за харчовими пачками. Управа міста була примушена проголосити, що ті запрошення були комуністами сфальшовані. Все ж у зв'язку з цим західньо - німецькі часописи іддержують суґестію комуністів і натискають на уряд ,щоб він поширив харчову акцію також на безробітних і старців, що живуть із голодових старечих пенсій. Тим часом скількість виданих східнім німцям пачок переступила вже 2-мільйонову цифру. Збільшений пасажирський рух між східньою і західньою частинами Берліну сприяє втечам „на волю". Лише за вчорашній день утік 51 східньо - німецький поліцист: це рекордове число поліційних дезертирів із Сходу. Крім того, втекли 3 поліціянтки, які заявили, що не можуть довше переносити комуністичного режиму. З другого боку проголошено, що з західнього Берліну пропало від дня червневого бунту 55 східніх німців. Первісно пропали були 400 осіб, із них 55 досі не повернулись ,мабуть заарештовані комуністичною поліцією.

Страйк паралізує життя у Франції

Париж. — Найбільша від 1936-го року хвиля страйків заливає Францію, загрожуючи цілковитим спаралізуванням її життя. Страйкують передусім державні службовики й урядовці, але є познаки, що страйк перекинеться і на приватний промисл. Розпочали страйкувати листоноші, телефонічна і телеграфічна служба. Професійні спілки проголосили 24-годинний страйк у копальнях вугілля, на залізничних шляхах, у публічних шпиталях та в усіх державн. і громадських установах. 48-годинний страйк має торкнутися промислу газового й електричного. Поштовий страйк не є обмежений часом. Залізничий рух припинився у важливому промисловому осередку Франції на лінії Клермонт-Ферранд, далі на стації Ренн, у головному місті Бретонії на північному заході Франції. Як причину страйку, професійні спілки подали фінансові реформи нового уряду Ляніеля. Сам уряд у своєму заклику до страйкарів пояснює, що провідники страйку називають такі здогадні реформи, що їх уряд ані ще не прийняв, ані тим паче не проголосив. Уряд стримався покищо від будь-яких гостріших заходів проти страйків, заявляючи, що він буде старатися вдержати телефонічну службу в державі й частинно діяння стацій постачання електричного струму. Уряд домагається збереження „свободи праці", розуміючи під цим охорону нестрайкуючих. Страйк проголосила спершу соціялістична професійна спілка, яка об'єднує коло двох мільйонів робітників, а за нею пішли професійні спілки, опановані комуністами та католиками. Комуністи пробують використати цей рух для своїх цілей, закликаючи передусім до „єдности" страйкового руху та пропаґуючи власні гасла.

Шукають жертв катастрофи Б-36

Лондон. — Хоч над північним Атлантиком іде дощ і видність погана, проте літаки й кораблі далі шукають жертв катастрофи великого американського бомбардувальника Б-36, який розбився недалеко англійських берегів. Б-36 летів з американської воєнно-морської бази в Каліфорнії до місцевости Лейкенгет у провінції Суффолк в Англії на 30-тиденний постій. З 23членної залоги вирятувались 4 особи. Сержант Спір із Беннінґтону в Оклагомі встиг втекти крізь торпедну руру в літаку. Він держався на поверхні води впродовж 10-ти годин у маленькому одноособовому ґумовому човні, поки не побачили його з рятівничого літака і не вирятували, кинувши линву. Потім забрав його на свій чердак один із караблів. Врятовані розказують, що від літака відлетів цілий дзюб, коли він вдарився об морське плесо. Виловили з хвиль 5 трупів, а 14 членів залоги пропали безслідно. Пошуки тривають. Причина катастрофи ще не вияснена.

ЧЕРВОНІ НАТЯКАЮТЬ НА МОЖЛИВІСТЬ ЗАДЕРЖАННЯ ЧАСТИНИ АЛЬЯНТСЬКИХ ПОЛОНЕНИХ

Токіо. — Комуністична радіовисильня в Пейпінґу натякнула вчора, що комуністи задержать частину з тих 12,763 альянтських полонених, список яких вони подали альянтам. Ця Радіовисильня повідомила крім того, що комуністи не робили перевірки полонених ,щоб встановити, чи всі вони бажають собі репатріяції. Аж тепер комуністи повідомили всіх тих альянтських полонених, що вони мають право вибору й можуть залишитись в комуністичних країнах, якщо не бажають вертатись додому. Тим часом, в Панмунджомі вже третій день триває виміна полонених. Червоні повернули альянтам чотири сотні осіб, в тому 81 американців, 250 південих корейців, 25 англійців, 25 турків, 12 філіппінців і 7 колюмбійців. Звільнені полонені розповідають дальші подробиці про страшні переживання в комуністичному полоні та про комуністичні варварства. Двоє звільнених старшин американської авіяції й один сержант оповіли про те, як червоні їх били і тортурували голодом, намагаючись вимусити від них військові таємниці. З альянтського боку повернено в третій групі 1,798 північних корейців та 600 китайців здорових і 358 корейців і китайців хворих або поранених. Всі вони добровільно зголосилися до репатріяції. Тим часом в таборі полонених північних корейців на острові Коджe вчора знову сталися заворушення, під час втихомирювання яких одного полоненого вбито і чотирьох поранено. Альянтське командування переловило документи, які вказують на те, що ці заворушення пляновані комуністичним командуванням для пропаґандивних цілей.

Узгіднено пакт взаємної безпеки між ЗДА і Кореєю

Сеул. — Корея. — Державний секретар Дж. Ф. Доллес перевів уже четверту нараду з президентом Сингманом Рі, яка цим разом тривала годину і 40 хвилин. Пакт взаємної безпеки між ЗДА і Кореєю устійнений вже в попередніх розмовах і точний його текст виготовляє „ділова комісія". Остання розмова між американським державним секретарем і президентом Кореї торкалася виключно справи об'єднання Кореї, що буде головною точкою нарад політичної конференції, яку передбачає акт про перемир'я у Кореї. Доллес заявив після наради, що корейські й американські представники на тій конференції зберігатимуть „деяку гнучкість", з чого виходить, що нема на 100 відсотків одностійности поглядів на тактику. Идеться головно про те, що станеться, коли комуністи не погодяться на ті засадничі вимоги, від яких не відступлять південні корейці. Сингман Рі вважає, що тоді автоматично повинно скінчитися перемир'я і має відновитись війна, будучи переконаним, що нема іншої можливости досягнути об'єднання Кореї, як тільки воєнним шляхом. Зате Доллес будімто зобов'язався лише до того, що ЗДА вийдуть із політичної конференції,, коли протягом трьох місяців від її початку не буде позитивного висліду, і що після того американці й корейці мають порозумітись, що робити далі. Доллес хоче в суботу виїхати з Кореї, неділю провести на розмовах з японськими державними мужами в Токіо, а в понеділок вернутися до ЗДА.

Ф. Д. Рузвелт — причиною клопотів Франції у Марокко

Рабат, Марокко. — У зв'язку з останніми терористичними актами арабських екстремістів у Марокко, французькі офіційні чинники висловлюють свій жаль під адресою покійного президента Ф. Д. Рузвелта, який, будучи в Касаблянці 22 січня 1943 року, поробив такі обіцянки марокканському султанові, що від того часу марокканці стали опозиційніші супроти Франції. Франко-марокканські взаємини оперті на договорі у Фез з 1912 року, що його творцем був маршал Ліотей. Тоді Франція зобов'язалася піддержувати авторитет султана та нерушимість території Марокка, знову ж султан зобов'язався співпрацювати з Францією в її реформах адміністрації, судівництва, шкільництва і т. д. Від того часу Франція вклала в Марокко величезні суми грошей й енергії, будуючи сітку шляхів та інших цивілізаційних влаштувань. Однак марокканський султан, спираючись на обіцянки Рузвелта, несформульовані ніяким писаним актом, зажадав у 1950 році під час відвідин у Парижі, зревідувати договір з 1912 року і проголосив свою солідарність з Арабською Лігою.

Жидівські комуністи видвигають справу Розенберґів

Женева. — Мойше Ерем, член комуністичної жидівської партії в Ізраїлі Мапам, зажадав поставити на порядок денний Світового Жидівського Конґресу в Женеві справу шпигунів Розенберґів ,що на них виконано в Сінґ-Сінґ присуд смерти за видачу Совєтам атомової тайни. Справа Розенберґів — мовляв — була доказом антисемітського руху серед американців. Промовець гостро критикував президента Жидівського Конґресу Ґольдмана, що він промовчав факт „американського антисемітизму".

Президент підписав закон про допущення 214,000 нових іміґрантів

Вашингтон. — У п'ятницю, президент Айзенгавер затвердив своїм підписом закон про допущення до ЗДА 214,000 надзвичайних іміґрантів. Приїзд нових іміґрантів розложений на три роки. Допущення цього надзвичайного числа іміґрантів не затримує дії закону МекКарена-Волтера, на підставі якого за цей час будуть, як і звичайно, приїжджати до ЗДА іміґранти в обмеженій кількості.

На особисту інтервенцію Снайдера звільнено фірму від $1,600,000 податку

Вашингтон. — Перед Підкомісією Способів і Метод Палати Репрезентантів, свідки виявили, що в 1948 р., на особисту інтервенцію тодішнього секретаря скарбу Снайдера, фірму Монсанто Кемікел Ко. звільнено від податку в розмірі $1,600,000. Податкові урядовці не хотіли звільнити цю фірму від податку, але після розмов з секретарем скарбу мусіли це зробити. — Підкомісія веде переслухування, щоб подібні явища не повторювалися, заявив її голова, республіканський конґресмен із Ню Джерзі Роберт В. Кін. У 1947 році експльодували вибухові матеріяли на пароплаві в порті Тексас Сіті, які знищили також і фабрику Монсанто. Її власник відбудовував фабрику за позичені гроші, від яких треба було платити податки, а не за гроші з забезпечення, які звільняються від податку, і на які треба було довго чекати. Секретар скарбу Снайдер, вважаючи, що фабрика Монсанто має важливе значення для оборони держави, наказав звільнити її від податку.

Департамент стейту проти сенатора МекКарті

Вашингтон. — Департамент стейту видав пашпорт на виїзд закордон співробітникові Центральної Розвідчої Служби Вільямові П. Бонді, хоч проти цього був голова Перевірчої Підкомісії в Сенаті сенатор МекКарті. МекКарті хотів переслухувати Бонді в справі його $400 жертви на оборону Гісса. Департамент стейту повідомив про видачу пашпорту сен. МекКарті і заявив, що немає причини не видати його службовцеві, який не мав і не має зв'язків із комуністами. Бонді їде на відпустку до Европи.

В АМЕРИЦІ

● **Масова продукція** зовсім не усуває потреби фахових робітників, бо її можна осягнути тільки при допомозі людських рук, — заявив представник Фордової фабрики в Сан Дієґо в Каліфорнії.

● **Нюйоркський** відділ Червоного Хреста братиме кров від воного Летунського Резервового Відділу в Брукліні. В цьому місяці сподіваються зібрати 15,000 півлітрів крови.

● **Республіканський сенатор** із Ню Йорку Ірвінґ М. Айвес може стати провідником сенатської політики в справах робітництва і праці. Подібну ролю він відґравав у законодавчих установах стейту Ню Йорк.

● **Дік Геймс**, відомий голлівудський актор має бути негайно депортований. Під час другої світової війни. Д. Геймс не побажав відбути військової служби, — тож, як чужинець, згідно з існуючими законами, має бути висланий з ЗДА.

● **Віцепрезидент Ніксон** задумує у вересні відбути подорож на Далекий Схід. У плянах віцепрезидента є побувати в Індії, Індокитаї, Японії й ін. країнах Далекого Сходу.

В КОНҐРЕСІ ДОМАГАЮТЬСЯ ПРОСЛІДЖЕННЯ АМЕРИКАНСЬКОГО КОМІТЕТУ ЗА ЙОГО ВІДНОШЕННЯ ДО УКРАЇНЦІВ

Вашингтон. — „Публічна справа під публічний розгляд!", „Идеться про інтереси національної безпеки!" — це заголовки на конґресових ковертах та на відбитках з Конґресового Протоколу переписки між проф. Левом Добрянським, головою Українського Конґресового Комітету, і адміралом Леслі Стівенсом,, головою Американського Комітету за Визволення від Большевизму, в справі участи українських екзильних груп в організованому тим Комітетом спільному антибольшевицькому фронті. Ця переписка охоплює головну арґументацію УККомітету й Американського Комітету в справі тісї української участи ,до якої Американський Комітет не допустив своїм настоюванням на принцип „непередрішення" та на включення створеної чужими силами фікції т. зв. українських федералістів. Вся ця переписка й арґументація була внесена до Конґресового Протоколу з дня 8-го липня конґресменом Тимоті П. Шігеном з Іллиной і тепер з того зроблено окрему відбитку, яку в офіціяльних конґресових ковертах із згаданими гаслами розсилається на адреси численних осіб та інституцій, заінтересованих в цих справах. На відбитці з Конґресового Протоколу, яку видано окремою брошуркою, стверджується, що „конґресмен Шіген домагається публічного прослідження Американського Комітету" та що він „має в цьому підтримку великого числа інших конґресменів, вітально заінтересованих в цій справі". Таким чином ,справа довгих і безуспішних переговорів між УКК і Американським Комітетом виходить на публічне форум та буде передана під оцінку американського загалу, як вітальна проблема американської політики й американської безпеки. Проф. Добрянський в своїй переписці з адміралом Стівенсом був заповів, що УКК передасть цю справу під публічний розгляд, якщо Американський Комітет не признає справедливих українських пропозицій.

В СВІТІ

● **Папа Пій XII** проголосив папську булу до польського кардинала Вишинського й інших польських архиєпископів та єпископів з нагоди 700-ліття канонізації св. Станіслава, польського мученика з 1079 року. Папа взиває польський клир до єдности і видержливости в нинішніх важких для нього часах.

● **Турки арештували** капітана грецького військово-патрульного човна, коли той відмовився вивісити турецький прапор поруч із грецьким, опинившись на турецьких водах. Той грецький човен віз із Атен комісію французьких летунських експертів, які їхали прослідити причини катастрофи французького літака, що розбився в затоці недалеко Фетіс. У тій катастрофі згинули 4 особи.

● **Теґеранський плебісцит** над правом прем'єра Моссадека розв'язати іранський парлямент і розписати нові вибори дав в остаточному підрахунку 99.93 відсотки відданих голосів в користь уряду і лише 0.07 відсотка проти уряду. В усьому Ірані, поза столицею Теґераном, плебісцит відбудеться в понеділок.

● **У Пакістані** дво-денний дощ приніс катастрофу для 75 тисяч бездомних у столиці краю, Карачі, що нараховує 2 мільйони мешканців. Вода знищила комунікацію та пошкодила електричні проводи. Число осіб, що втопилося у місті, ще невідоме. Місто стало перелюднене втікачами з Індії після того, як 6 років тому прийшло до визначення кордонів між Індією і Пакістаном.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

РОЗВІЯНІ ІЛЮЗІЇ

Остання відповідь Москви на альянтські пропозиції щодо конференції міністрів закордонних справ чотирьох великодержав у справі Німеччини, Австрії й „міжнародного відпруження" — це власне те, що можна вважати за повне розвіяння ілюзій всіх тих непоправних і засліплених політиків, які вірять в можливість порозуміння з Кремлем. Ця відповідь розвіває ще й іншу ілюзію, а саме — побожні надії, що Кремль та його політика після смерти Сталіна можуть „еволюціонувати" назустріч Заходові. Вона теж великою мірою компромітує такого досвідченого й заслуженого політика й державного мужа, як британський прем'єр Винстон Черчил, який пропонував зустріч голов урядів чотирьох великодержав, щоб порозумітися з Кремлем.

Передісторія чергового розвіяння ілюзій Заходу щодо Кремлю коротко така:

Негайно після смерти Сталіна на Заході почалися найрізноманітніші спекуляції щодо можливости дальшого розвитку внутрішньої й закордонної політики Совєтського Союзу. Бажання миру за всяку ціну до такої міри засліплювало західній світ, що замість користати з нагоди й діяти, він початково зайняв вичікуюче становище, а опісля й сам почав „простягати руку" Кремлеві. Це зробив, зокрема, британський прем'єр Черчил, пропонуючи в Палаті Громад зустріч голів західніх великодержавних урядів з новим диктатором в Кремлі, Ґеорґієм Маленковим.

Треба признати, що тим ілюзіям найменше підпадали З'єдинені Держави Америки. Негайно після пропозиції Черчила, президент Айзенгавер запропонував насамперед зустріч тільки західньої „великої трійки". Цю зустріч вже навіть були визначили на Бермудах, але опісля її відложено на необмежений час, з уваги на „недиспозицію" Черчила. Натомість у Вашинґтоні відбулась конференція західніх міністрів закордонних справ, яка, йдучи назустріч побажанням Черчила, запропонувала насамперед зустріч „малої чвірки", себто міністрів закордонних справ чотирьох великодержав, а не голів їх урядів.

Тепер Москва відповіла на цю пропозицію, погоджуючись на таку зустріч „принципово", але видвигаючи рівночасно такі передумови, через які З'єдинені Держави вже раніше мали застереження до всяких нових конференцій з Москвою і які виключав у своїх пропозиціях прем'єр Черчил. Альянти пропонували обговорення справи Німеччини й Австрії, а Москва додає до них ще й справи Далекого Сходу. Черчил, пропонуючи зустріч з Маленковим, говорив, що на такій зустрічі не треба буде витрачати час на процедури та на порядок нарад, натомість „обмінятись думками" відносно „міжнародного відпруження", тим часом Москва пропонує свій порядок нарад, який згори заповідає хронічну в усіх нарадах з Москвою „мертву точку".

Москва не хоче ані відпруження, ані замирення, ані порозуміння. Це виразно видно з останньої відповіді Кремлю, в якій він домагається участи в тих нарадах комуно-китайського представника, знаючи, що Америка ніколи на це не погодиться. Західні альянти пропонували обговорити справу об'єднання Німеччини на базі вільних виборів в цілій країні. Москва це відкидає, пропонуючи рівночасно обговорення справ Европейської Оборонної Спільноти з виразною метою розбити ту спільноту.

Державний департамент та уряди Британії й Франції коментують цю совєтську відповідь дуже обережно, заявляючи, що вони ще мусять простудіювати її, бо там, мовляв, багато мовних „двозначників". Дипломати можуть добачувати в тій відповіді „двозначники", але для всіх, що самі мали до діла з такими совєтськими „двозначниками" і що оцінюють Кремль з його вартости, а не з своїх власних бажань, ця відповідь Москви має тільки одне й незмінне значення: Кремль ніколи не хотів і не хоче миру та порозуміння з Заходом. Він хоче тільки поступової капітуляції вільного світу, аж до повного його підкорення своїй диктатурі. Усі совєтські „дипломатичні ноти" та вся совєтська „мирова офензива", як і ціла совєтська політика, має тільки ту одну мету й вільний світ заощадив би собі багато розбитих ілюзій та багато жертв сьогодні й ще більше завтра, якщо б цю істину пізнав, з нею погодився й відповідно поступив.

У НАС НЕ НАЙГІРШЕ

Правда, це слаба потіха, що не тільки власна хата погоріла, але й згоріло ціле село. Але й поговірка „у громаді і смерть легка" теж має своє значення. Стосуючи цю поговірку до українського громадського життя, треба ставити собі запит: як виглядає те українське життя на тлі відносин у великій громаді різномовних груп в ЗДА та різнонаціональних еміґрацій в Европі? І тоді відповідь буде: не найгірше, а то й багато краще, як у деяких інших групах. Очевидно, що нас цікавлять передусім відносини у поляків і росіян. Рахуючи тільки за останніми голосами польської і російської преси, ситуація в українському таборі виглядає де-де краще, як в отих обох інших, беручи під увагу — очевидно — різниці існуючих потенціялів.

Поляків є в ЗДА округло 4 мільйони. Вони мають своїх мейорів міст і кільканадцять своїх конґресменів. Вони мають в Америці величезний моральний капітал, оснований участю в американській визвольній війні чільних польських генералів і національних героїв, тому й численні вулиці в Америці та різні об'єкти названі іменами Косцюшка чи Пулаского. Вони мають за собою моральний капітал активної участи по боці альянтів у другій світовій війні, ну й політичний капітал — існування в рр. 1919-1939 створеної альянтами (окрема точка декларації Вилсона) польської держави. Правда, Польща зарахована нині до „сателітних" держав із фіктивною суверенністю, проте й сателітські держави трактовані західніми альянтами краще, як Україна, бо міжнародньо - правна суверенність сателітських держав не підлягає сумніву, а у відношенні до України існує парадокс: хоча Україна є членом Об'єднаних Націй проте її суверенність не була ніколи признана Америкою окремим актом, і щойно тепер виринуло питання про встановлення з УССР дипломатичних взаємин, якщо на це погодиться Москва.

Отож порівняння, безумовно, виходить на користь польської проблеми в її міжнародньому аспекті, бо ніби йдеться про зміну режиму в Польщі, — порівняння виходить теж на користь польського потенціялу і традиції впливів у ЗДА. Тим часом у найавторитетніших польських часописах, однаково в новозаснованих польськими еміґрантами органах, як і давніх газетах в ЗДА, маємо час до часу малювання найбільш похмурого образу ситуації поляків взагалі та відносин в европейській еміґрації зокрема. Напр., можна було недавно читати в нюйорському польському щоденнику статтю з бідканням, чому діти польських батьків так швидко забувають рідну мову й чому у польських школах в Америці не вчать польської мови, читати-писати, історії і літератури. Чи це не ця сама проблема, що у нас, українців?! А як же легше було б розв'язати її американським полякам, з їх капіталом та їхньою масовістю, суцільно зосередженою в деяких американських місцевостях!

Ось останнє число часопису, що вірно піддержує польський ексильний уряд в Лондоні, „Справа Польська" в Ню Йорку, за квітень-серпень ц. р., передова стаття „Порозуміння партій" пера члена Ради Народової Клявдія Грабика: чорними барвами представлені вигляди Польщі в нинішній міжнародній ситуації. Там, з одного боку, існує сильний фронт „аппізерів" (угодовців) у відношенні до Совєтів, з другого, на „радикальному" протисовєтському фронті, найбільшу ролю грає карта на Німеччину, а не на Польщу чи взагалі на визвольні рухи підсовєтських народів. Тому автор накликує витягти з тієї міжнародної ситуації висновки і каже, що „напевне до тих висновків не належить постулят вдержувати і поглиблювати внутрішню війну в польському таборі, війну, яка розбиває поляків на дрібні атоми і робить з польської еміґрації розбиту на трісочки масу, нездібну до будь-якої конструктивної дії". На доказ цього свого твердження про „розбиті трісочки" автор наводить останню подію з польської еміґрантської дійсности: переговори, які розпочалися в грудні минулого року з приїздом до Лондону ген. Сосновського про польську внутрішню консолідацію, — відложено в другій половині липня ц. р. до вересня. Сталося це через різниці поглядів на дві справи: прийняття до порозуміня нових партій (конкретно: групи Міколайчика, за яким є паризька Рада Політична і проти якого є лондонська Рада Народова) і поділ мандатів у будучій польській Раді Народової Єдности. І хоч ніби є всі дані для переведення єдности польської еміґрації з одним центром, проте завжди ні тої єдности, ні того авторитетного одного центру нема. І автор мелянхолійно закінчує свої міркування, що „польська публічна опінія нетерпляче жде на остаточну полагоду порозуміння та пильно стежить, хто виявляє в цій справі добру волю та поспіх і хто ставить перепони і справу віддалює". Чи нема тут знову аналогії з українським партійно-політичним розпорошенням, і то аналогії на українську користь?!

А російський табір? Маючи за собою велетенський капітал впливів в американському (і загальноальянтському) державному апараті та широкому громадянстві, існуючих від царських часів та від часів напливу післяреволюційної російської еміґрації, і маючи тепер могутню Росію в постаті СССР, російська еміґрація являє собою, проте, жалюгідний образ розпорошення і розсварення. Нема кращого доказу на реальну вартість політичного потенціялу російської еміґрації, як історія „єдиного протикомуністичного фронту", де від самого початку російські еміґранти були явно протеґовані і морально та матеріяльно піддержувані американськими чинниками — з пресумними наслідками щораз глибшої деморалізації. Українська еміграція із УНРадою по одному боці і по другому боці з фронтом опозиції з груп, що не входять до неї, включно із міжпартійною боротьбою, це направду ще ідилія в порівнянні з табором російським. І коли українці мають в ЗДА свій Український Конґресовий Комітет на базі найширшої консолідації і коли поляки мають свою „Польонію", то росіяни мають лише закулісові ходи та інтриґи всіх проти всіх.

Треба вказувати на наші недоліки і наші хиби — в ім'я їх поправи. Треба критикувати ці українські відносини і протидіяти самохвальбі та самоадорації, як явищу нездоровому. Але й треба підкреслювати позитивні риски, видні особливо на тлі порівняння з іншими національними колективами.

БУВ БЕРІЯ — НЕМАЄ БЕРІЇ

Приятелі Кремлю в Америці мають багато, а матимуть ще більше турбот. Досі було все ясно. На троні сидів Сталін і все що він та його оточення прорікали, було єдине святе, а все що писали на Заході — було сповнене ганебних помилок. Зокрема, на найвищому щаблі стояв вірний сторож совєтської батьківщини — караючий її нагай — Берія. Берія походив з тієї ж країни, що й Сталін, особисто був з Сталіном в найкращих відносинах і тому у кожній совєтській енциклопедії його особа займала багато місця, автори статтей в книжках не знаходили досить слів, щоб окреслити велич тієї особи.

І раптом все пішло шкереберть. Берія виявився підлим запроданцем капіталістів і розбивачем єдности совєтських народів. Де він тепер перебуває, хто його судить, хто боронить — ніхто не знає. Книжка Берії „Історія большевицької організації на Закавказзі", яку важали за один з підставових творів правдиво-комуністичного виховання, раптом виявилася „повною ганебних помилок", — виразно антимарксівською. Твір зазнав осуду з авторитетних уст секретаря комуністичної партії в Грузії й усувається з книгозбірень. Її навпередки нищать в СССР, щоб ніякого сліду не залишилось з писань ворога народу і щоб не піти за тим ворогом туди, звідки, в совєтській дійсності, немає повороту.

І тут починається низка роздумувань, на які американський громадянин ніяк не потрапить відповісти. Передусім у цій засудженій книжці Берії повно вихвалювань Сталіна і підкреслювань його ролі у большевицькому русі на Кавказі. Отож — чи вся книжка шкідлива, чи тільки деякі її думки? Чківадзе, секретар комуністичної партії Грузії, заявив, що вся книжка шкідлива. Чи вірити йому, чи ні? Якщо вірити, то це значить, що сторінки, присвячені Сталінові — шкідливі і порочні. Себто роля Сталіна не була така велика, як це пише Берія. Чи може роля Сталіна була така дійсно велика, а помиляється секретар комуністичної партії?

Але ж досі всі комуністи в усьому світі переконані, що секретарі партії в СССР не помиляються. Бо, якщо вони можуть помилятися, то може помилятися і „Правда" і „Ізвєстія", — а якщо ці органи помиляються, то марне все покликування на них, як на непорушне джерело істини і скарбницю навчання для всіх попутників.

Якщо б те, що сталося з Берією в СССР трапилося з яким-будь високим державним діячем на Заході, — тоді б справа була не так тяжка.

Припустім, що один з секретарів у Вашинґтоні виявився невідповідним на своєму становищі. Що він, без відома президента, розмовляв з представниками інших держав і задумував доконати в ЗДА державний переворот. Треба припускати, що його б звільнили з впливового становища. Якщо б були незбиті докази його зради, то, можливо, — але це дуже неправдоподібно, — його б навіть ув'язнили. Але це не було б знищенням людини. До в'язниці мали б доступ правники, кореспонденти, приятелі. Уся країна знала б докладно, де він перебуває, що він робить, як спав і що їв. Кожне його слово було б відоме громадянам країни через пресу. Його приятелі могли б уживати заходів для його звільнення до суду й це б осягнули, заклавши вимагану суму грошей.

Якщо б навіть якась авторитетна особа осудила писання цього секретаря, то це б ніяк не означало, що його книжки будуть викинені з публічних бібліотек і з приватних домів. І це ніяк не значить, що вся преса, в один голос, домагалася б знищення „ворога народу". Навпаки, напевно знайшлися б часописи, які боронили б цього секретаря і доводили б, що він невинний і що винні ті, хто його обвинувачує.

Нічого подібного в СССР бути не може. Усі підневільні мешканці зганяються на збори, де вони домагаються покарання „зрадника". Усі книги цього „зрадника" нищаться, з усіх довідників і енциклопедій вимазується його ім'я. І не сміє бути ані одного приятеля, який відважився б стати в обороні заарештованого.

У тому виявляється різниця між країною волі й країною рабства. За кожне слово співчуття до жертви диктаторської системи такий співчуваючий гине. І не тільки він сам гине, але і його родина, його ближчі і дальші приятелі. Хто ж тоді може відважитись обороняти засудженого? Який часопис насмілиться написати прихильно про нього хоч один рядок?

Це речі, в які не повірили б комуністи в Америці, але які тепер стають перед ними і над якими вони задумуються. А задуматись — зрозуміти, чому кожний, хто тільки має нагоду, намагається якнайшвидше втікати з країни червоного насильства.

Роман Раковський

НЕВИКОРИСТАНІ МОЖЛИВОСТІ

Не маємо тут на думці тих великих можливостей, що були і є в Америці для підприємливих і помисливих людей. Є різні причини, з яких нашим людям не було дано ці можливості в більшій мірі використати. Через те якось не видно між нами отих багатих і впливових меценатів, щедрих жертводавців на народні цілі, що їх мають інші національні групи.

Ми хотіли б лише звернути увагу на деякі можливості, що є таки серед наших громад, не вимагають великого капіталу та надзвичайного зусилля, а проте не використовуються.

Одна з нечисленних ділянок виробництва, що перебуває в українських руках в Америці — це видавництво українських книжок. Не треба доказувати, яку надзвичайну вагу має це виробництво для збереження та розвитку національної культури серед наших громад. А проте, як мало тих книжок для дітей, для молоді, для широких мас пересічного читача! Ці книжки, звичайно, далеко не дорівнюють чужим виданням, а при тому вони вищі ціною.

Кожний український видавець пояснить вам причину цього невідрадного стану:

Українська книжка дуже слабо розходиться, через те вкладати гроші в таке підприємство — зовсім не поплатна справа. Книжку видається в дуже малих накладах, а тому вона дорога. Неможливо виплачувати належних гонорарів авторам — і тому літературна творчість завмирає.

Чому навіть добра, цікава українська книжка, видана в Америці накладом тисячу примірників, потребує кілька років, поки сяк-так розійдеться серед українського громадянства в ЗДА і Канаді, якого нараховують на поверх мільйон душ? Чи можна всю вину за це звалити на українського „нечитальника"? На того „свідомого" громадянина, що, не вагаючись, видає гроші на всякі потрібні, не потрібні, а то й шкідливі речі, але якого бере острах, коли треба видати 2-3 доляри на українську книжку?

Частинно так, але є ще інша, основна причина. Книжка, як всякий інший продукт, потребує для свого поширення відповідної збутової організації, цілої сітки продажних пунктів, що охоплювали б весь терен можливого збуту. Такої збутової сітки не мають українські видавництва.

Один знаний видавець в Ню Йорку нарахував 25 українських книгарень на цілій величезній території ЗДА і Канади, з якими він у контакті. І більше їх, мабуть, нема. Поза цим має він в різних місцевостях принагідних кольпортерів, що займаються цією справою у вільних хвилинах. Це очевидно не заступить книгарні. І в тому — корінь лиха.

Як довго не буде української книгарні в кожній місцевості, де живе хоч сто українських родин, так довго не можна говорити про нормальний розвиток українських видавництв, про поширення українського друкованого слова. А таких місцевостей є чимало.

Звичайно, не може бути мови про чистого типу українську книгарню — вона не могла б оплачуватися. І таких книгарень у нас майже нема. Переважно наші книгарні продають цілий ряд інших артикулів, як ґрамофонові платівки, вишивки та інші вироби народного мистецтва, папір і канцелярійне приладдя, радієві апарати, дещо з ґалянтерії і косметики, а навіть цукорки, содову воду тощо. Вони не обмежуються виключно на українського покупця.

Виявляється, що такі „українські базари" добре рентуються, а при тому вони виконують дуже важливу культурну місію.

Чому тоді такі українські базари можуть існувати тільки в Ню Йорку, Филаделфії, Вінніпеґу чи Торонті, а не, скажім, в Ню Гейвені, Гартфорді, Честері чи десятках інших місцевостей?

Ось вам одна з невикористаних можливостей корисної праці й доброго заробітку у власному підприємстві.

Зокрема для інтеліґентів, не позбавлених купецького хисту, яким, з огляду на вік чи стан здоров'я надокучає фізична праця, відкривається тут нагода стати на власні ноги.

Очевидно, треба деякого капіталу, більшого чи меншого, залежно від розміру підприємства.

Якщо власних ощадностей не вистарчає, то, на щастя, існує вже декілька кредитових кооператив, що мають доволі капіталу на фінансування цілого ряду таких підприємств. Кредитові кооперативи радо дають кредити на догідні сплати для наших підприємств, якщо вони мають здорові основи.

Америка — це країна великих підприємств. Поодинока роздрібна крамниця з трудом винаходить добрі джерела закупу. Через те тут так поширені ланцюгові склепи з десятками і сотнями продажних пунктів.

Ніщо не перешкоджає і нам створити гуртівню для українських базарів.

Така гуртівня мала б три головні відділи: 1) книжки, часописи, журнали, 2) ґрамофонові платівки і ґрамофони, 3) вироби народного мистецтва.

Крім того вона мала б підшукувати корисні джерела закупу на всякого роду артикули, потрібні українським базарам і, купуючи їх гуртом, одержувала б відповідні рабати.

Створення такої спілки-гуртівні підготовляється в Ню Йорку.

Чим більше буде українських базарів — тим скорше буде можна цю справу уруxомити. І разом з тим успішний розвиток українських базарів буде залежати великою мірою від добре поставленої гуртівні.

Г. Сова

СОВЄТСЬКІ КОНЦТАБОРИ

(1)

Блажен, хто гордо кинув рідний край
і з посохом в руці пішов шукати
на чужині незнаній дальній рай,
куди веде його весна крилата.
Та тричі той блажен, який за чай
і хліб теж не схотів себе продати,
але, минаючи тропу розлук,
зостався, щоб зазнати хресних мук...
Помолимось за тих, що у розлуці
помруть відірвані від рідних хат;
помолимось за тих, що у розпуці
вночі гризуть залізні штаби ґрат,
що душать жаль у невимовній муці,
за тих, кого веде на страту кат.
Над ними, Господи, в небесній тверді
простри свої долоні милосердні!

Юрій Клен: „Прокляті роки"

Колись і тепер

Царська Росія в 1913 р. по в'язницях мала всього 32,758 осіб, в т. ч. 5,000 чоловік політв'язнів, сьогоднішня Росія налічує щонайменше 15 мільйонів невільників-каторжан, де переважають політв'язні.

Методи використання цієї невільничої працюючої сили зовсім різняться від старого методу. Коли теперішні керівники Кремлю несли кару від царського уряду в умовах вільної висилки чи то відбували кару у в'язницях по центральнім Сибірі, то це був „відпочинок" в порівнянні до теперішнього режиму та експлоатації в концтаборах СССР.

До революції, кожен політв'язень мав повне право займатись літературною працею, користуватись бібліотеками, одержувати грошеву допомогу чи то від рідні чи то знайомих, мали дозвіл на листування з родиною і навіть на спільне життя з дружиною. І найголовніше — зовсім не було примусу до фізичної праці. Висилка не йшла далі Іркутска, Тобольська, Забайкалля, країв, які століттями вже були економічно опановані та заселені.

Зовсім протилежне діється в СССР. Взявши за головну тезу демагоґічну формулу: „праця ушляхетнює людину", сов. уряд почав використовувати людський мільйоновий потенціял на жахливих каторжних працях.

З початку першої п'ятирічки, виробничі об'єкти були пляновані Держпляном виключно на цю примусову людську силу. Розкуркулювання села на Україні було використано в першу чергу на економічне освоєння далекої півночі (Мурманськ, Архангельск, Котлас і інші) в галузі лісорозробок.

В другій п'ятирічці намітились до освоєння нові величезні територіяльні простори тієї ж півночі та далекого сходу. Будується величезний концтабір під назвою „Іхта-Печора", який за тисячу миль від заселених центрів забирає спочатку сотні тисяч людей, а потім і мільйони. Ведуться в різних частинах СССР великі розробки корисних копалин, лісорозробки й добувається високо - цінна пушнина.

Розбудовуючи воєнний потенціял Кремль спрямовує свою увагу на Чукотський півострів на Колиму, де знайдено великі поклади золота.

У СССР концтабори одержали таку „невинну" назву: „поправно - трудові табори". Хто звільняється з них, дає підписку про неоголошення режиму та виробничого напрямку концтабору. Коли ще до другої світової війни були прорвались в закордонну пресу чутки про цю примусову працю в СССР, Кремль доручив був російському письменникові Максиму Горькому скласти книжку під назвою „Біломорканал", де в рожевих фарбах підкреслюється, що в СССР і „кримінальний світ" користується законами про захист людини.

Я проживав у в'язницях та концтаборах як політв'язень з серпня 1936 р. по січень 1940 р. і добре обізнаний з їхнім життям.

Розвиток концтаборів

Ідеологічним творцем ЧК — „чрезвичайная комиссія" був Ленін. В своїх теоріях відносно структури пролетарської держави він не мало уділив місця цій ділянці. Його концепції переводив у життя Дзержинський.

Спочатку ця державна організація носила назву: „ЧК", „ГПУ", НКВД, а в останній час — „МГБ".

Перші етапи ЧК визначалися „революційною" розправою, бо жертва, яка попадала туди, негайно фізично знищувалась. Та який терор тоді не панував, але в'язниці ще могли „обслужити" той контингент „контреволюції", який не бажав примиритись з сов. владою і чинив опір. Концтабори, як засіб експлоатації, майже були зовсім відсутні. В період ГПУ (Государственное политич. управленіє) — від 1924-1930 рр. концтабори носили місцевий характер, себто знаходились при міських в'язницях. Коли ж сов. уряд зрозумів, що фізичне нищення політичних противників мало приносить користі державі, то пішов на шлях експлоатації своїх противників, аж до повного фізичного знищення. До цього, загальне зубожіння працюючих мас п'ятирічками, зріст злочинности по СССР йшли скорими темпами та і „перековка людини на новий соціяльний лад" вимагала ізоляції мільйонів людських одиниць. Опозиція в комуністичній партії — троцькістська та право - бухарінська — теж почала поповнювати території концтаборів.

В кінці першої п'ятирічки, себто в 1932 р., мережа концтаборів в СССР нараховувала сотні вироблених об'єктів з каторжною працею.

Найголовніші з них: Іхта-Печора, Соловки, Мурманськ, Архангельск, Котлас, Караганда, Маріїнськ, Бамлаг, що розкиданий був на тисячі кілометрів (будував залізницю) Сахалін, Камчатка, Колима, де в 1940 р. було найменше 2 мільйони в'язнів. Це й була та рушійна сила, що давала загальний економічний підйом СССР.

В'язні в концтаборах

В концтабори далекої півночі та сходу призначалися кримінальні злочинці лише з тих категорій, які мали за собою великі злочини, як убивства, грабунки, поважні розтрати або непоправні рецедивісти. Всі інші з цього кримінального світу відбували кару у концтаборах місцевого значення. Зате політв'язні, з самими незначними карами (найлагідніша кара була 2 р.) направлялись виключно в ту „кузню перековки".

Після убивства Кірова в грудні 1934 р., червоний терор НКВД розпочав „чистку" тилу. Свого кульмінаційного періоду ці події набули в 1937 р., коли без суду, навіть суду спецтрійки НКВД, попадали за ґрати такі категорії громадян:

Старі еміґранти, які повернулись із-за кордону по „амнестії".

Всі бувші офіцери ворожих большевизму армій.

Бувші вояки білих армій, незалежно від їхньої участи там — добровільної чи по мобілізації.

Відбувші кари за політичні справи.

Чужинці, незалежно, чи прийняли горожанство СССР.

Воєнно - полонені, які перебували у Німеччині та Австрії у війні 1914-1917 рр., бо хто знав німецьку мову, був небезпечним, як шпигун, в очах НКВД.

Партійний апарат, опозиційно настроєний до генеральної лінії партії.

Всі, що не підходять до вище згаданих категорій, а за агентурними відомостями неприхильно настроєні до сов. влади.

Віктор Приходько

ЧОГО ВІД НАС ЖАДАЮТЬ?

ЦІКАВИЙ ГОЛОС ЗАЛИШЕНЦЯ

Протягом кількох останніх років ми вже звикли до голосу залишенців. Цей „голос" став уже трафаретним: нужда, голод, брак одягу, ліків і т. д.

На цім тлі звертає на себе увагу інший голос з Німеччини, від тих же залишенців, — голос, до якого безперечно варто прислухатися.

Отже, само собою: залишенці потребують харчів, грошей, але... чи не в більшій мірі вони потребують чогось іншого.

Про це й пише п. М. Суходоля в часопису „Українець-Час" (ч. 23, 1953 р.):

„Я — один з тих залишенців. „Залишенці", — дуже влучна назва для нас. Нас же залишили наші знайомі й приятелі, земляки й сусіди — залишили, забули і зовсім відцурались — викинули нас із своєї пам'яті. Залишили і забули, як забувається якісь там старі чоботи, чи зношений одяг. Я особисто не рефлектую на якусь там американську допомогу, бо думаю, що є такі, які більш від мене її потребують. Я вдоволюся „гажею" у висоті 51 нім. марок місячно, що її дають німці. Але був би незвичайно вдоволений, якби так хтось із десятка тисяч моїх знайомих, що виїхали за море, отак, раз чи два на рік, написав до мене картку. Оце була б радість!

А то, справді: не голод і не нестатки, а почуття залишення, повного осамітнення і забуття пригнічують і пригноблюючо діють на душу, викликають жаль і огірчення і відбирають віру в українську людину, в її щирість і доброту серця.

І це осамітнення й забуття не лише з одного, а все більшість з наших „залишенців" відчувають і переживають. Вистарчило б зайти вранці до бараків і побачити, як то наші люди, наче німці своїх полонених з СССР, листоношу виглядають і дожидають. Дожидають надаремне! Ніхто з тих, що колись клялись і присягались не забувати і писати, — не пише".

Отже, як бачимо, новий мотив. Звичайна потреба людської душі. Але признаймось: цю сторінку ми, американські українці цілком занедбали. Розуміється, і у нас клопоти, праця, але, справді: на листівочку пару разів на рік все час знайшовся б!

І далі цей цікавий голос з Німеччини звертає увагу, знов же, на момент духовий. Розуміється, харчі, гроші, одяг. Але що ще треба?

„Найбільшу увагу звернути на допомогу моральної натури:

Надсилати хоча б старі, перечитані, газети, журнали, книжки й календарі. Книжки релігійного і здорового національно-політичного змісту. В першу чергу, дати дітям і молоді здорову рідну лектуру.

Дуже велика кількість наших залишенців відвикла вже від церкви і Бога вже починає забувати. Треба священиків-місіонарів, які б зійшлися і відвідували наших людей, розколених малими групами по Німеччині й інших країнах Західної Европи.

Насамперед — треба нам рятувати дітей перед асиміляцією, яка їм тут загрожує.

Дитячі садки, українська школа, духовна опіка і рідна мовою й духом дитяча література, — ось що конечно й негайно потрібне! Трохи доброї волі і трохи грошей, а тоді легко можна б не лише дітей, але й їх батьків зберегти для нації".

І далі голос залишенця звертає увагу взагалі на ту пригноблюючу атмосферу, серед якої доводиться жити залишенцям і до якої, властиво, спричиняється наша національна спільнота, а в першу чергу — ми, американські українці.

„Поправді, то тут це ніхто голий не ходить і ніхто з голоду не вмирає, зате морально, духово і національно дуже багато згинуло і гине. Скільки незнищального добра і корисної роботи можна б з нас перевести, якби вдалось нам визбутися нашої заскорузлости, скупарства і недбальства. Якщо б у нас були гроші і якщо б загал нашої еміграції не жалів тих грошей на загальнонаціональні потреби й цілі. Як же б тоді радо й на дусі піднеслися наші залишенці, бачучи і чуючи, що наша заморська спільнота не лише там за себе, але й за них, а ще більше за Україну та її визволення думає, — і не лише словами, а ділами своїй батьківщині служить, вчинками її свою любов і відданість виявляє.

А то, пожалься Боже: велика наша заморська „політична" еміграція, як та, з байки, велика гора, в цілорічних стогонах і муках, породжує маленьке мишеня у вигляді 100 чи там аж 130 тисяч долярів Народного Фонду.

Чим же тут радіти? Це — свідоцтво малої національної свідомости, байдужости, грубого матеріялізму і заскорузлого самолюбства. Не кровії не жертви життя, але лише 10 долярів для загальної справи — і це така велика жертва, що перевищує національну й ідейну силу українського політичного еміґранта!

То ж ми залишенці, заявляємо: чи допоможете нам тут, чи ні, — це не важно. Якби воно не було, а нам тут таки краще живеться, ніж нашим братам — на Батьківщині. Але нехай же там, між вами, не буде ні одного, хто не зложив би у цьому році 10 долярів на Народний Фонд! Оце буде найкраща допомога для нас, для нашого народу, для України, що стогне в неволі"...

ДАР УКРАЇНСЬКОМУ ВОЄННОМУ ІНВАЛІДОВІ

ОГОЛОШЕННЯ ч. 1.

В часі між 1 і 2 світовими війнами прийнявся в нас гарний звичай, що українське громадянство не тільки на рідних землях, але і на чужині один раз на рік складало щедрі жертви на допомогу українським воєнним інвалідам.

Це піклування нашими воєнними інвалідами по 2 світовій війні занедбано, хоч потреба допомоги інвалідам зросла.

Комісія Суспільної Служби при ОБВУА, в якій співпрацюють всі комбатантські організації кол. українських військових формацій (Братство УСС, Товариство Запорозців ім. полк. Болбочана, Братство б. Вояків 1 УД УНА, т-во б. Вояків УПА, згуртовані при Делегатурі Місії УПА), порішила відновити, колишній традиційний звичай у всегромадській допомозі українським воєнним інвалідам та перевести в часі від 1 серпня до 30 листопада ц. р. розпродаж жетонів в користь цієї допомоги.

Жетони по $2.00, 1.00, 0.50 і 0.25 вже розіслані по Відділам і Станицям наших комбатантських організацій в ЗДА.

Просимо всі організації, установи та церкви включитися, як колись, до співдії у цім благороднім ділі та допомогти розповсюднити жетони „дару українському інвалідові".

У всіх справах збірки звертатися до всіх місцевих Відділів ОБВУА та Станиць б. В 1 УД УНА або прямо на адресу:

UNITED UKRAINIAN WAR VETERANS,

866 N. 7th St., Phila. 23, Pa.

Комісія Суспільної Служби Комбатантів при ОБВУА.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Хроніка Трентону

Трентон, липень 1953. — Остання „Хроніка Трентону", що була друкована в 137 ч. „Свободи" (я подав її до використання ще в квітні ц. р.), була доведена до Великодних Свят. Сьогодні подаю відомості про останні події та речі, які заіснували на протязі останнього часу у нашому місті:

Три жіночі організації, що діють на терені Трентону, а саме „Союз Українок Америки", „Матірний Союз Українок" і „Український Золотий Хрест" зробили гарне діло, що зорганізували „**Об'єднання Жіночих Організацій**", в якому названі організації заступлені своїми делегатками: п. Людмила Сердюк (СУА), п. Марія Стратієнко (МСУ), д-р Марія Балтарович (УЗХ). На протязі свого існування (всього декілька місяців!) це Об'єднання перевело збірку грошей та одягу для українських залишенців в Європі (167.13 дол. плюс 20 пакетів одягу передано ЗУАДКомітетові в Філадельфії) і далі провадитиме подібні збірки, зорганізувало Діточий Садок, що під керівництвом п. І. Калитчук кожного дня від год. 7-мої ранку до 5-тої після обіду займається вихованням наших наймолодших, а тепер займається підготовкою великої репрезентативної Української Мистецької Виставки в рямках т. зв. Стейтового Ярмарку („Стейт - Фер"), що рік-річно осінню відбувається в Трентоні. Діточий Садок існує від 1-го червня ц. р. і має здебільша біля 15 дітей дошкільного віку, хоча в садку могло б бути набагато більше дітей, якщо б їхні батьки не жаліли 4 долярів на тиждень і з більшою любов'ю ставилися до справи виховання своїх малят в справжньому українському оточенні. Мистецька Виставка матиме лише тоді успіх, коли пані з Виставового Комітету доложать якнайбільше старань в напрямі її підготови. Збірки на залишенців слід було б проводити постійно на протязі цілого року, бо тільки таким способом можна привчити жертводавців до пожертв, а нашим братам і сестрам в Европі прийти не з доривочною, але постійною допомогою.

Деякі установи перевели або переводять чи ще переводитимуть свої річні загальні збори і цим створюють ґрунт для скликання загальних зборів трентонської Філії **УКК**, що, нікуди правди діти, повинна вже врешті проснутися з маразму, в якому вона останнім часом живе. Означає того вже є: дня 1-го липня відбулися інформативні сходини представників усіх установ і організацій, що діють на терені Трентону, скликані тепер тимчасовим головою Філії п. Іваном Бойцуном, на яких був приявний від Централі УКК в Нью Йорку делегат п. Юліян Ревай і на яких обрано тричленну комісію, що має остаточно довести підготову до загальних зборів Філії до щасливого кінця.

Відділ „Союзу Українок Америки" ім. К. Ольги відбув свої річні загальні збори в дні 10 травня ц. р. На Зборах була приявна делегатка Централі СУА в Филаделфії п. Марія Біляк, що була також ментором у порозуміннях, які заіснували поміж деякими членами цієї організації. На Зборах вибрано новий Відділ з головою п. Іриною Бованко та панями: Стефанія Гец (заст. голови), Ірина Скрипчук (секретар), Анна Петруняк (скарбник), Людмила Сердюк (імпрезовий реферат), Ніна Самокішин (орг. референт), Романа Мицик (культ.-осв. референт). До Контрольної Комісії ввійшли: п. Марія Петруняк, п. Ольга Госвич та п. Марія Савула. Цей Відділ має 24 членів і проявляє чимале діяльність в напрямі оздоровлення відносин. Літній пікнік в „Черчі" та вечір в присвяту княгині Ользі були останніми проявами його діяльности назовні.

Відділ „Матірнього Союзу Українок" відбув свої річні загальні збори в дні 2-го травня ц. р., на яких обрано новий Відділ з панями: Дарія Кузик — голова, Лярися Качоровська — заст. голови, Ганна Самосій — секретарка, Галя Кальман — скарбник, Віра Бондаренко — орг. референт та пані Олена Піддубна і Віра Сендзік — як члени Контрольної Комісії. Цей Відділ має 22 членів і розгортає також гарну діяльність.

„**ПЛАСТ**" — Пластова група в Трентоні, що начислює 60 своїх членів (пластунів і пластунок), відбула свої річні загальні сходини в дні 29 травня ц. р., Новий Провід Групи (Старшина) в складі: пластуни сеніори: Ярослав Лабка (провідник), Ярослава Лабка (реф. жіночих частин), Ірина Скрипчук (скарбник), Василь Вергун (реф. чоловічих частин), Іван Костюк (писар) та старший пластун Олександер Харків (господар) — дає запоруку дальшого гарного розвитку цієї виховної організації. Пластовій Групі до помочі засновано в дні 23 травня ц. р. Товариство „Пластприят", головою якого став мгр. Евген Гец, а п. Уляна Коропей, Петро Плис, Іван Самокішин — членами Старшини. Контрольна Комісія: Марія Петришин, Василь Сердюк і п. Іван Микетин. Новозасноване Товариство, під енергійним діловим проводом свого голови, розгорнуло уже живу діяльність в напрямі купна Пластової Оселі, на яку вже проведено вже грошову збірку, що у своїх наслідках дала дотепер 312 дол., і влаштовано в „Черчі" пікнік з доходом 86 долярів.

Спортове Товариство „Стріла", це також новозасноване товариство м. Трентону, яке під головуванням п. Михайла Войцуна плекає серед нашої молоді гасло „в здоровому тілі — здорова душа"! Члени Товариства завжди готові до всякої громадської роботи. Дотепер брали участь у спортових змаганнях (дружина копаного м'яча) з іншими спортовими товариствами, а в найближчому часі мають намір влаштувати спортові змагання і пікнік на теренах живця — селища „Черче", які для цієї цілі прекрасно надаються.

Ані Нью Йорк, ані Шікаго, ані Филаделфія не можуть похвалитися також кількістю „**театральних ансамблів**", яку має мале в порівнянні до перших — місто Трентон. Про найкращу театральну групу під керівництвом п. Віри Бондаренко та п. Олександра Кириченка — була згадка в ч. 137 „Свободи" при нагоді постави цією групою „Безталанної" — Івана Тоблевича. Дня 19 квітня ц. р. в залі Православної Громади п. Іван Самокішин зі своїми партнерами: п. Дарією Кузик, п. Михайлом Волинцем та 12-літньою Люською Турчин поставив „**Батьківську любов**", п'єсу Е. Бравна в українському перекладі Осипа Стадника та музичному оформленні І. Недільського. Сама п'єса аж ніяк не підходить „під смак" трентонської публіки. Та все ж таки п. Самокішин бодай намагався створити сугестію доброї театральної вистави, приучуючи своїх партнерів та даючи самій виставі старанне режисерське оформлення. Цього не можна ажніяк сказати про п. Богдана Хабурського, що зі своїм ансамблем „Роксоляна" ставив в цій же залі в дні 14 червня „Чар Однострою". Ані сам герой „музичної комедії", якою нібито є п'єса „Чар однострою" п. Богдан Хабурський (він же „постановник"), ані його партнери: п. Михайло Шевців, п. Марія Хабурська, п. Марія Лампіка та п. Оксана Мицик не могли проявитись направді добрими артистами, нехай і аматорами, за вийнятком п. Марії Лампіки, яка, одначе, не мала цим разом поля до попису в призначеній ролі. Куди краще зробили б п. п. Самокішин і Хабурський, коли б взялися за створення справжнього, одного, але доброго аматорського театру в Трентоні та виставляли б українські театральні штуки, яких на сьогоднішній день в нас уже чимало написано. Цим способом театральна група сповняла б направді культурне завдання, давала б глядачеві, стуженому за справжнім театральним мистецтвом, нехай і в аматорському виконанні, вдоволення, а собі приєднувала б славу і симпатію серед прихильників музи Мельпомени.

Українське селище — живець „Черче" — відкрив свій літнисезонно - будівельний сезон в неділю, дня 28 червня ц. р. На цьому відкритті було: посвячення фундаментів нових будинків і парцель, товариська зустріч, забава з танцями та весела гутірка до пізньої, гарної літньої ночі.

(Юко)

Денверський калейдоскоп

Драматична Секція при Українсько - Американській Громаді виступила дня 3-го травня на денверській сцені з комедією в 3-х діях п. н. „Живі Покійники". Жива акція і комічні ситуації тримали публику протягом двох годин в веселому настрої. Виставу підготовлено в рекордовому часі після тільки чотирьох проб. Місцева критика відзначила добру гру аматорів, а загал чекає на дальші виступи. Цю саму виставу повторено дня 6 червня.

Рік-річно відбуваються в Денвері, як і в усіх більших містах Америки, „Соп Бакс Дерсі", цебто перегони авт, зроблених дітьми з дощенок і дикти. Ці авта не мають моторів і їдуть тільки силою розгону з гори, а одинокою їх фабричною частиною є колеса. Переможець одержує нагороди і бере участь у всеамериканських перегонах окружних фіналістів. Одинокий представник українців, Зізко Костюк, хоч зайняв у передперегонах друге місце і одержав в нагороду чашу, але, на жаль, був вгеліміньований від фінальних бігів.

Книжка в масі. В половині травня відкрито в Денвері станицю Дітройтської Книгарні. Цю подію сприйняли денверці з великим вдоволенням, яке віддзеркалюється в кількості проданих книжок. Це ж відпадає морока з замовлюванням, висиланням грошей, утратою часу на поштовому уряді. Книжка прямо сама йде в руки, і цю нагоду використовують не тільки бібліофіли.

Пікнік в горі влаштувала греко-католицька парохія в дні 5 липня. Наші міщухи, що хотіли подихати свіжим гірським повітрям, перемішаним із запахом живиці, і створити собі хоч на часок ілюзію наших Карпат, мали до диспозиції окремий автобус або авта своїх знайомих. Місце на пікнік вибрано, на жаль, досить далеко і це правдоподібно декого з охочих відстрашило і зменшило число прогульковців.

Дещо з географії. Східня частина стейту Колорадо — це рівнина, переважно фармерська околиця. Тут, а головно в північно-східній частині розвинулася цукрова промисловість і є досить багаті поклади нафти. Північно-східня частина нагадує Сагару. Брак атмосферичних опадів висушує землю і перетворює її на пустиню. Десятками миль тягнуться піски і по дорозі не зустрінете ні одної оселі. Західня частина гориста. Тут з півночі на південь розтягнулися скалисті гори, які на вершках навіть влітку покриті снігом. Тож не диво, що ще навіть в червні відбуваються прогулькі в гори для лещетарів. Сам Денвер положений на межі гір. І це близьке сусідство гір приносить нераз Денверові в дарунку снігові опади в травні або жовтні. Та цей білий килим таксамо скоро зникає, як і з'являється. Гори — головний резервуар води для спрагненого 400,000-го міста, що споживає цей плин в колосальних кількостях. Старі публікації про Денвер стверджують, що тут — недостача води. Ці перестарілі інформації наглядно спростовує вигляд міста, що купається в зелених травниках і парках, на яких безупинно ллється з розприскувачів вода. А в середмістю, майже на кожному перехресті є питна вода. Не один „нікель", що покотився б до „другстору" за шклянку кока-кола, остається заощаджений в вашій кишені.

Літературно - Наукова Секція при УАГ була дуже рухливою. За перших п'ять місяців біжучого року виголошено коло 10 рефератів з різних ділянок, а саме: історичної полеміки, економії, мемуаристики і біографії. Сходини відбувалися щодругої суботи вечором, а по рефератах вив'язувалися часто палкі дискусії. Правда, тепер літній сезон і тяжко стягнути людей до закинених заль принагідних — тож — за прикладом Літературно-Мистецьких Клюбів в Нью Йорку та Филаделфії, наш „клюб" оголосив літні ферії, і вже тепер уложено плян відкриття осіннього сезону.

Л. К.

З Наукових Конференцій УВАН у ЗДА

Доповідь професора Ю. Шевельова-Шереха — „До методології історії літературної мови".

6 червня 1953 р. на Пленарній Науковій Конференції УВАН у ЗДА проф. Ю. Шевельов-Шерех прочитав доповідь на тему: „До методології історії літературної мови". Доповідач сказав, що стара славістика не займалася історією літературної мови, як такої, існувала лише історична граматика і історія мовознавства. Спроби подати історію літературної мови зводилися до посднання цих двох попередніх проблем. Інтерес до історії літературної мови почався після піднесення інтересу до мови літератури російських формалістами. Але в зв'язку з цим не визначалося різниці між історією мови літератури і історією літературної мови.

В післявоєнні роки в славістиці з'явилися 4 книжки, присвячені історії літературної мови: Лера Славінського — „З історії польської літературної мови", Павліні — з словацької мови, Митрополита Іларіона — з української і Виноградова — з російської.

Схарактеризувавши індивідуальні риси і хиби кожного з авторів окремо, професор Ю. Шерех відзначив, що загальною хибою всіх чотирьох є те, що вони головну увагу перенесли на зовнішні причини, що впливали на мовні процеси, не вглиблюючись у внутрішні причини. Таким чином, автори тікали від головної проблеми в інші сфери, такі як загальна історія, історія літератури, і т. д. Лише Виноградов у своїй книжці до певної міри дотримувався вимоги для такої праці — бути історією внутрішнього розвитку літературної мови і взаємодії її з іншими чинниками.

Питання про основну одиницю дослідження не було достатньо поставлено в жадній з цих книжок, бо підхід до проблеми був скорше емпіричний, ніж теоретичний. В своєму дослідженні автори перескакують від мовних жанрів до історії орг. складників мови. Найвразливішим місцем є те, що ні один з них не відрізняє основних понять мовних жанрів і мовних стилів і не ставлять дослідження історії літературної мови в площину дослідження мовних жанрів.

Не дивлячись на те, що тема доповіді була стисло фахового характеру, професор Ю. Шерех зумів викласти її в такій чіткій і разом стислій формі, що вона з легкістю і зацікавленням сприймалась усіма слухачами і викликала живу дискусію.

В. К.

Ярослав Курдидик

БЕЗПЛАТНИЙ ДОПИС...

(Замість фейлетону).

У „Свободі" написали вже стільки про Союзівку, що і мені почало бути цікавим: — „Яка ж вона, до біса, на справді?"

Одні захоплені були природою. Мають тут на думці Ів. Керницького, який побуваючи в Союзівці, захоплювався особливо тією „природою з довгим волоссям", що то блукає по тінистих стежках Союзівського лісу, а він слідом за нею...

Другі знову захоплювалися варениками й борщем. Треті знову басейном з синьою водою, що нагадувала замріяні дівочі очі... Четверті захоплені настроєво освітленою „Веселкою", де можна за відносно дуже короткий час створити собі той блаженний настрій, що вам буде здаватися, ніби ви король...

Для спортовців є до розпорядимости тенісовий корт, сітка до відбиванки і десятка інших розваг. М. ін. на зиму пляннують там улаштувати прибіжище для лещетарів і ковзунів, а також хотять улаштувати гучну „Маланку" і Різдво.

Забагато вихваляти „Союзівку" не личить, бо воно і не гарно й не смачно. А найбільший мінус „Союзівки" той, що щоб ви не написали про неї, то і так вам за це не дасть ніхто ані зломаної копійки. Я признаюся, пробував так ніжно прощупати цю матерію, але нічого з того не вийшло. Коли я натякнув про це симпатичному адміністраторові, він вдавав, що не чує, потім прокинувся „малограмотним", що не розуміє, а коли я таки не відставав, він відправив мене з цим, до пропагандивно - розвагового — культурно-освітнього та гостинного референта. Редактор Лепкий, як звичайно, дуже ввічливий. Я — заявив той референт — тут для того, щоб гостям урисмнювати побут.

Доріст спрямовую до басейну і грати в кічку. (він має тут мабуть на думці „бейсбол"), дорісг повище 18 років до ліса в закутки на проходи, середніх віком мужчин до „Веселки", а їхніх самітних жінок залишаю на „призволяще долі" і припадкових джентельменів... Але про якусь заплату за репортаж, чи допис про „Союзівку"?

Він здвигнув плечима, розвів безрадно руками і скерував мене до управителя-менаджера „Союзівки".

Дібрався я і до нього. Знаючи про те, що він капітан у резерві, я почав з ним по діловому:

— Я хочу написати щось про „Союзівку", але це займе мені яких 5—6 годин часу. На годину я зароблю з „овертаймом" 2.75, тобто, це коштуватиме вас так около 20 долярів. Або — запропонував я йому, — щоб ви не руйнували собі на початок каси — дозвольте побути три дні даром у „Союзівці".

Добре, була відповідь, ви напишіть щось дуже цікавого про „Союзівку". Ось таке, приміром, як це буває в „камексах". Рисувати вмієте?

— Та попробую — кажу йому на прощання.

—А як буде із заплатою?

— То я ще над тим подумаю — задурно грошей в Америці не платять — була його відповідь. Побув я у „Союзівці" три дні. За цей час я написав довгенький, сантиментальний репортаж.

Менаджера я за цих три дні не міг зустрінути ні разу. Маю враження, що він заховався десь в лісі і роздумував над тією проблемою, як то мені заплатити, — побутом у „Союзівці", чи може готівкою?...

Під кінець, перед самим уже від'їздом, вийшло таке, що я мусів заплатити 20 долярів готівкою, а репортаж прийшлося завивати „сендвичі" на дорогу.

Та не міг я знищити у моїх спогадах незабутніх картин, спогаду про побут в „Союзівці".

Особливо, коли я повернувся до Нью Йорку, до тієї гори розпеченого каміння, де годі було дихнути від задухи. Уночі згадував я холодну купіль у басейні, пошум задуманого лісу, і сині гори.

Так, хто раз побув у „Союзівці", той ніколи не забуде про цей „клаптик України". Недалеко, бо тільки понад дві години їзди від Нью Йорку. Якраз два рази стільки часу, якби ви хотіли заїхати з „давн-тавну" у Нью Йорку на „Орчад Біч"...

В кожній українській хаті повинен знаходитися часопис „Свобода"!

ВІСТІ З УКРАЇНИ

(За совєтською пресою)

„ВЕЛИКА СИЛА КРИТИКИ І САМОКРИТИКИ"

Під таким заголовком поміщена в „Радянській Україні" (з 22 липня) стаття, в якій пишеться про те, що „радянський народ невпинно розвиває народне господарство, добивається поліпшення матеріяльного добробуту і підвищення культурного рівня всіх трудящих, зміцнює могутність своєї соціялістичної батьківщини". А це все осягнули тому, що послуговуються критикою і самокритикою. „Великою є сила критики і самокритики! Вона допомагає нашій партії, радянському народові рухати вперед справу комуністичного будівництва, вести боротьбу з притупленням революційної пильности, з ротозіями у наших урядах, які забувають про капіталістичне оточення і про те, що вороги Радянської держави вперто намагаються засилати до нас свою аґентуру, використовуючи у своїх брудних цілях нестійкі елементи радянського суспільства. Широке розгортання самокритики і особливо критики знизу, наполеглива боротьба з хибами й недоліками в роботі повинні бути повсякденно справою всіх наших партійних, радянських, господарських та інших організацій". Одним словом: всі на всіх мають доносити до органів безпеки, щоб горстка комуністів могла поневолювати нарол.

ВИСТАВКА — ПРИСВЯЧЕНА М. Г. ЧЕРНИШЕВСЬКОМУ

Україна мусить обов'язково святкувати кожні роковини російських письменників. Відзначують 10, 20, 25, 30 і т. д. роковини з дня народження і з дня смерти російських письменників, але про своїх рідних пишуть дуже мало, а про деяких то й зовсім не згадують. 24 липня Київ мусів святкувати 125-ті роковини з дня народження „видатного російського революціонера - демократа, вченого і письменника" М. Г. Чернишевського. „В державній публічній бібліотеці УРСР в Києві відкрита виставка, присвячена цій даті".

„ЛЬВІВЩИНА НЕ ПОСПІШАЄ З РОЗГОРТАННЯМ ЗБИРАЛЬНИХ РОБІТ"

П. Антоненко написав допис під заголовком „Орієнтація на коси і серпи". В дописі він пише: „Вперше декаду липня на Львівщині стояли гарячі дні. Погода сприяла швидкому достиганню хлібів. Але тут не поспішали з розгортанням збиральних робіт. Лише тоді, коли хліби достигли на великих масивах, в області почали розкачуватись. Однак ще й тоді деякі керівники районів заявляють: „Збирання врожаю масово провадимо тільки вручну — серпами та косами, а машинами покищо збираємо вибірково. Жадного гектара ще не зібрано комбайнами в Івано-Франківському, Щирецькому, Яворівському, Краковецькому і Немирівському районах. З перших днів збирання в області намітився розрив між окремими процесами збиральних робіт. У переважній більшості районів і колгоспів відстають обмолот хліба, збирання і скиртування соломи з-під комбайнів та оранка стернових площ для осінньої сівби. 15 липня молотьбу почали тільки три колгоспи — у Новомилятинському, Глиняньському та Заболотцівському районах. Але і тут молотарки працюють не на повну потужність".

„РІЧНИЙ ПЛЯН ЗДАЧІ СІНА ВИКОНАНО ДОСТРОКОВО"

„Три області республіки — Закарпатська, Львівська й Волинська — достродово завершили виконання річного пляну здачі сіна державі. Закарпатська область виконала плян на 106.5%, Львівська — на 104.7 і Волинська — на 101,2%". Часопис не пише, яких засобів уживали „партійні, радянські, господарські та інші організації", щоб той плян здачі сіна був перевиконаний.

ЛЬВІВСЬКИЙ ТЕАТР ІМ. М. ЗАНЬКОВЕЦЬКОЇ НА ГОСТИННИХ ВИСТУПАХ У МЄНСЬКУ

Львівський театр ім. М. Заньковецької гостював у столиці Білорусі Мєнську. Там театр виставив такі п'єси: „Загибель ескадри" О. Корнійчука, „Моя перемога" В. Балабана і В. Собка, „Любов на світанні" Я. Ґалана, а з давнішого репертуару „Лісову пісню" Л. Українки та „Доки сонце зійде, роса очі виїсть" М. Кропивницького. З артистів згадується відому на західніх українських землях Л. Кривіцьку. Автор допису А. Бутаков пише, що „білоруські глядачі виявили велику увагу до вистави „Лісової пісні", яка побудована на мотивах українського фольклору, що такий близький до фольклору білоруського народу. Автор „хоче побажати українському театрові, щоб мав у своєму складі творчо сильну групу акторської молоді".

„ХИБИ В НАВЧАННІ КЕРІВНИХ КАДРІВ"

А. Гаєвський находить „серйозні хиби в постановці політичного навчання керівних кадрів" на Запоріжчині. „В минулому 1952—1953 навчальному році в Запорізькій області навчалось більше шести тисяч партійних, радянських і господарських працівників. Але Запорізький обком партії та його відділ пропаґанди і аґітації не допомогли продумати організаційні і методичні питання, пляни роботи семінарів, не подали належної допомоги їх керівникам. Вислідом цього чимало теоретичних семінарів працювало погано, а в дев'яти районах області вони зовсім припинили роботу. Обком, Запорізький і Мелітопольський міськоми явно не доцінюють роль вечірніх університетів марксизму - ленінізму в теоретичному озброєнні наших кадрів". Ніде в світі немає окремих шкіл, де навчали б, як треба обдурювати нарід, щоб над ним легше було панувати. Роблять це тільки російські комуністичні імперіялісти. Ось у Харкові відбувся „випуск курсів пропаґандистів при Харківському міському комітеті КП України. Курси закінчили 350 слухачів - керівників гуртків по вивченню історії партії, політекономії, філософії, керівників теоретичних семінарів і семінарів пропаґандистів".

„КОЛИ Ж ВІДКРИЮТЬ ЇДАЛЬНЮ?"

„Тузлівські соляні промисли щороку дають країні сотні тисяч пудів солин. На жаль, побутові умови на промислах мало сприяють високопродуктивній праці. Зайняті на добуванні соли робітники і службовці живуть у селах Тузли і Базарянка, на відстані 5—9 кілометрів від підприємства. В обідню пору, звичайно, не йдуть додому. Є гостра потреба в забезпеченні їх гарячою їжею. Але про організацію їдальні керівництво промислів (директори тт. Іванченко і Коновалов) не дбають. На промислах навіть немає обідніх столів, за які можна було б сісти, щоб підкріпитись принесеною їжею". Так дбають там про своїх робітників.

Бути членом Українського Народного Союзу, значить належати до такої української організації, яка об'єднала в Америці й Канаді найсвідоміші українські сили в одну ідейну спільноту та поставила її на службу нашим країнам та нашому поневоленому українському народові!

Хроніка українського життя

В Англії

НАШІ ДНІ НА ЦЬОГОРІЧНІМ МІЖНАРОДНІМ ФЕСТИВАЛІ У ЛЯНҐОЛЕНІ

Значення цьогорічного фестивалю підкреслив один з валійських авторів, кажучи, що цей фестиваль є одною з найбільших музичних подій у світі. Слідкуючи за національними групами, які виступали у своїх хоральних, чи музичних точках в перший день змагань, було помітним, що у більшості групи були поставлені на високому, артистичному рівні.

Крім того, однак, була помітною свідомість у тих груп, що вони заступають не тільки музичний талан даної країни, але, як висловилась одна з місцевих газет, вони заступають також національний престиж. Було відомо, що у складі деяких танцювальних груп є виконавці, які, по словам преси, цілі літа присвячували для вивчення певного танцю, яким здобули першу нагороду (у випадку двох британських танцювальних груп з Манлі і Льофтес). Було відомо, що Юґославія вислала одну з найкращих хорових груп радія Беоґрад, яка здобула перше місце.

Наш хор і танцювальну групу, які не уступали своїм артистичним рівнем іншим групам та не забували про зберіґання національного престижу, вітали тут, „як старих приятелів, знаних лянґолленській публіці" (слова місцевої преси).

Ці „старі приятелі" були вже на лянґолленськім ґрунті у вівторок пополудні. Різноманітна публіка виявила велике зацікавлення і хоч наша група виступала третій рік з ряду, з місця таки телевізія зробила серію знимок, фоторепортери забігали зі всіх боків довкола наших груп, а автографам не було кінця від вівтірка до п'ятниці.

Летючки з мапкою України та короткими відомостями про край, хор та танцюристів, з двома їх світлинами, вмить розійшлися, до того весь час видно було щире, приятельське відношення до наших учасників фестивалю у запитах та розмовах. Цей живий контакт не кінчався на лянґолленській площі, він переносився ввечорі біля школи, де приміщено наших, а валійські хори, співаючи „на зміну" знаходили багато подібних мотивів. „Ви маєте багато талановитих композиторів, що вміють так легко в піснях міняти тонації" — говорили, слухаючи наших пісень.

Такий настрій тривав безперервно від вівтірка до п'ятниці, ввесь час побуту українських груп у Лянґоллені.

(„Українська Думка").

Президент не підписав закону про кіновий податок

Вашинґтон. — Президент Айзенгавер заявив, що він не може підписати закону, ухваленого Конґресом, про скасування 20-відсоткового податку від кінових квитків. Президент сказав, що уряд не може зрезиґнувати тепер з цього податку, який принесе державній скарбниці від 100 до 120 мільйонів долярів. Зменшення податків буде можливе в найближчому фінансовому році 1954-55, коли можна буде рівномірно обнижувати податки усім податковцям. При цьому Айзенгавер скористав з так званого „кишенькового вета", — це значить, що він не підпише закону впродовж 10 днів і в той спосіб закон не ввійде в життя. Прямим ветом президент може послуговуватися тоді, коли діє Конґрес, який міг би більшістю двох третіх голосів поновно ухвалити відкинений президентом закон, і тоді його мусів би підписати президент без спротиву.

Великі соціяльні реформи в Болівії

Ля Паз, Болівія. — Під час святкування Дня Непідлеглости, президент Болівії, Віктор Паз Естенсоро, звернувся до народу з посланням, в якому заявив про ухвалення законів, що змінюють соціяльну побудову країни. Ухвалено земельну реформу, згідно з якою 2,500,000 селян отримають земельні наділи. Це вирятує мільйони „кріпаків", — як висловився президент, — від матеріяльної нужди і зробить їх самостійними. Одночасно ухвалено закон про націоналізацію копалень, що, разом з земельною реформою, „дає Болівії економічну незалежність". Ухвалення цих законів становить виконання приречень, що їх дав народові уряд, прийшовши до влади в квітні 1952 року. У зверненні президента, згадується також в теплих словах про недавню візиту в Болівії висланника Білого Дому, д-ра М. Айзенгавера, яка допомогла скріпити дружні взаємини обох країн.

ВІДГУКИ В ПРЕСІ НА СМЕРТЬ ПРОФ. Н. ГРИГОРІЄВА

Ню Йорк Таймс" з 7 серпня приніс інформацію про смерть керівника Українського Відділу „Голосу Америки", проф. Н. Григорієва, подаючи його короткий життєпис. До замітки долучена світлина покійного.

НАРАДИ ДЛЯ ВІДЗНАЧЕННЯ В НЮ ЙОРКУ РОКОВИН ГОЛОДУ В УКРАЇНІ

Ню Йорк. — Обласний Комітет міста Ню Йорку й метрополії для відзначення 20-тих роковин голоду в Україні повідомляє, що в суботу, 15-го серпня о год. 8-мій ввечорі відбудуться в домівці ОДУМ при 144 2-га евеню в Ню Йорку чергові наради представників всіх організацій метрополії. З уваги на важливість справ на порядку нарад, Комітет закликає всі організації, щоб обов'язково вислали на ці наради своїх представників.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

НЮ ЙОРК, Н. Й. — В-во св. Володимира, від. 130, повідомляє, що місячні збори відбудуться в суботу, 8 серпня, о год. 8. ввечорі, в приміщенні Українських Ветеранів, 33 Е. 7. вул. в Ню Йорку. Проситься всіх довжників вплатити свої вкладки. — І. Малець.

Посмертна Згадка

СТЕФАН ПЕРІЖОК, член Бр. св. О. Николая, від. 175 У. Н. Союзу в Дітройт, Міш., помер 30. липня 1953 року в 66 році життя. Покійний походив зі села Вербівці, пов. Теребовля, Зах. Україна. До Союзу вступив 1913 року. Полишив в глибокому смутку сестру Катерину Боднар й братанку Анну Коваль. Похорон відбувся 1. серпня з похоронного заведення до церкви св. І. Хрестителя, а потім на цвинтар Holy Sepulchre. — В. Й. П.!

В. Бартош, секр.

Ділимося з українським громадянством сумною вісткою про несподівану смерть керівника Українського Відділу „Голосу Америки", заслуженого українського діяча на полі політики, освіти та науки дорогого і незабутнього

НИКИФОРА ЯКОВИЧА ГРИГОРІЄВА

і висловлюємо своє сердечне співчуття Родині.

СПІВРОБІТНИКИ

Українського Відділу „Голосу Америки".

ТАРЗАН, ч. 3123. Невдача.

JEROME HAD NOT GONE FAR ON THE TRAIL OF THE LEOPARD MEN BEFORE A HEAVY TROPICAL STORM OVERTOOK HIM.

ABRUPTLY THE STORM BROKE IN ALL ITS FURY. LIGHTNING FLASHED. THUNDER BOOMED AND ROLLED. RAIN FELL IN SHEETS AND THE SAVAGE WIND TORE GREAT LIMBS FROM TREES AND HURLED THEM TO THE GROUND.

AS THE STORM SWEPT ONWARD IT LEFT A TRAIL OF TORN AND TWISTED BRANCHE AND OBLITERATED ALL SIGNS OF THE LEOPARD MEN'S TRACKS.

Джером не зайшов ще далеко по сліді леопардових — людей, поки не застукала його важка тропікальна буря.

Нагло вчинилася буря у всій своїй люті. Блискавка спалахнула, грім гуркотів і лунав. Дощ падав широкими смугами, а дикий вітер зривав велике галуззя з дерев і шпурляв ним на землю.

Коли буря промчалася далі, вона залишила слід поломаного і покрученого галуззя і затерла всі сліди леопардових людей.